

Slachtoffers die herhaaldelijk worden lastiggevallen door dezelfde dadergroep, voelen zich soms gedwongen te verhuizen. De personen op de foto hebben geen relatie met het verhaal / foto: Inge van Mill.

Geweld in woonwijken

VAN KORTE LONTJES TOT KLOPJACHT

Er is **relatief weinig aandacht** voor de aanpak van **geweld in de openbare ruimten van woonbuurten**. Ten onrechte, schrijven *Tom van Ham* en *Henk Ferwerda*. Het is hoog tijd voor contextspecifiek beleid en een **dadergerichte aanpak**.

door **Tom van Ham** en **Henk Ferwerda**

De auteurs zijn werkzaam bij advies- en onderzoeksbureau Beke.

Na een aantal fatale incidenten met zogenoemd zinloos geweld in de jaren negentig van de vorige eeuw is het thema geweld prominent op de beleidsagenda komen te staan. Geweld is maatschappelijk en beleidsmatig nog steeds een actueel onderwerp. Dat blijkt wel uit de recente commotie na beelden van een mishandeling in het Eindhovense uitgaansleven. Geweld in het uitgaansleven

Er zijn triviale triggers voor het geweld aan te wijzen

is – net als bijvoorbeeld huiselijk geweld en geweld tegen werknemers met een publieke taak – een belangrijk onderzoeks- en beleidsthema. Minder aandacht wordt besteed aan geweld in woonbuurten. Dat is opmerkelijk, want veel geweld vindt juist in deze context plaats. Bovendien kan deze vorm van geweld grote invloed hebben op de veiligheidsbeleving van bewoners, met name als slachtoffers in de eigen woonomgeving nog met de dader geconfronteerd kunnen worden. In enkele extreme situaties zien slachtoffers zich genoodzaakt te verhuizen, bijvoorbeeld wanneer zij herhaaldelijk worden lastiggevallen door dezelfde dader(groep).

Er zijn dus goede redenen om aandacht te schenken aan de problematiek van geweld in woonwijken. In dit artikel geven we op basis van de beschikbare literatuur inzicht in de omvang, de achtergronden en de aanpak van geweld in deze context.

KLOPJACHT

De woon- en leefomgeving van burgers is een van de settings waarin geweld kan plaatsvinden. Huiselijk geweld en langsepende conflicten tussen burens zijn de bekendste vormen van geweld in deze context. Huiselijk geweld gebeurt voor een belangrijk deel achter de voordeur. Ook burenruzies zijn lang niet altijd zichtbaar voor de buitenwereld. In dit artikel blijven deze vormen van geweld buiten beschouwing. Binnen het woon- en leefdomein van burgers kan zich namelijk ook geweld voordoen in de openbare ruimte tussen mensen die elkaar vaak niet, of alleen van gezicht, kennen. In zulke gevallen kan worden gesproken over geweld in de woonwijk.

>>

Meestal is sprake van één dader en één slachtoffer

Over de precieze omvang van geweld in woonbuurten zijn slechts in beperkte mate cijfers aanwezig. Wel blijkt uit onderzoek dat dit geweld bijna twee keer zo vaak voorkomt als bijvoorbeeld geweld in het uitgaansleven. Opvallend is dat bij geweld in het woon- en leefdomein van burgers wapens een belangrijke rol spelen. Daders maken daarvan gebruik in 40 tot 60 procent van de gevallen. De motieven voor geweld in de woonwijk zijn soms geheel afwezig. Daarnaast zijn er ogenschijnlijk trieviale *triggers* voor het geweld aan te wijzen. Op basis van casestudies zijn drie scenario's te onderscheiden. Allereerst kan er sprake zijn van een situatie waarin een dader agressief reageert op opmerkingen van een andere burger over zijn of haar gedrag. Een tweede scenario kan worden omschreven als een klopjacht, waarin een groep personen actief en bewust op zoek is naar een slachtoffer. Het derde scenario draait om een psychisch gestoorde dader die geheel willekeurig een slachtoffer maakt.

TOEGEVEN

Iets minder dan de helft van de personen die zich schuldig maken aan geweld in de woonwijk is tussen de 12 en 24 jaar oud. Geweld in de woonwijk kent verschillende combinaties van dader- en slachtofferschap.

In de meeste gevallen is er sprake van één dader en één slachtoffer. Van belang is daarbij het justitiële verleden van beiden. Wanneer beiden geen antecedenten hebben, is het toegepaste geweld vaak te typeren als licht fysiek. Wanneer het slachtoffer geen antecedenten heeft en de dader wel, dan gaat het vaak om situaties waarin de basis van het geweld ligt in asociaal gedrag van de uiteindelijke dader. Bijvoorbeeld: het slachtoffer confronteert de

dader met de overlast die hij of een van zijn naasten veroorzaakt, hetgeen een gewelddadige reactie oproept. Tot slot kunnen er bewuste confrontaties ontstaan tussen twee wijkbewoners die elkaar slechts oppervlakkig kennen en in een conflict-situatie allebei niets willen toegeven. In dergelijke situaties heeft zowel dader als slachtoffer vaak antecedenten.

Jeugdgroepen gebruiken geweld om hun plek in de buurt op te eisen

Bij de andere combinaties van dader en slachtofferschap treden daders in groepsverband op. Een groep richt zich bijvoorbeeld op een al dan niet specifiek individueel slachtoffer. Denk aan een groep jongeren die zich provocerend of agressief opstelt tegenover passanten of bewoners. Wanneer jeugdgroepen dergelijk geweld gebruiken om hun plek in de buurt op te eisen, wordt ook wel gesproken over territoriaal geweld. Een andere vorm van groepsgeweld betreft confrontaties tussen groepen die in de wijk worden beslecht. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen die tot uiting komen in een wijk, waarbij betrokken personen (grotendeels) onbekenden voor elkaar zijn. Personen uit beide groepen hebben dan doorgaans al – vele – antecedenten. De bekendheid van omstanders met een van de betrokken partijen kan van invloed zijn op het verloop van het geweld. Want omstanders zijn dan eerder geneigd om partij te kiezen, waardoor een conflict (verder) kan escaleren.

HOOFD KOEL

Geweldplegers kunnen qua achtergrond en problematiek dus verschillen. Dat betekent dat voor

de aanpak van geweld een gedifferentieerd beleid nodig is. Daarbij speelt de context waarin het geweld plaatsvindt een belangrijke rol. Context-gerichte aanpakken voor geweld in woonwijken komen bijvoorbeeld terug in gerichte politie-inzet op zogeheten hotspots, (jongeren)buurtbemiddeling om problemen tussen wijkbewoners op te lossen en gedragscodes om gewenst en ongewenst gedrag vast te leggen. Ook kan een burgemeester een wijk voor bepaalde tijd aanwijzen als veiligheidsrisicogebied. Dan kan binnen het aangewezen gebied preventief worden gefouilleerd. Ook kunnen vervoermiddelen en bagage worden doorzocht op de aanwezigheid van wapens.

Daarnaast is het van belang om een goede inschatting te maken van het risico op herhaling, omdat verschillen in recidiverisico ook op een andere aanpak wijzen. In de persoonlijkheidskenmerken van de dader en psychosociale problematiek kunnen belangrijke aangrijpingspunten voor preventie liggen. Een voorbeeld van een succesvolle, persoonsgerichte aanpak is een trainingsvorm waarbij mensen wordt aangeleerd om het hoofd koel te houden in conflictsituaties. Voor een succesvolle implementatie hiervan is inzicht in de dadergroep noodzakelijk.

Geweld in woonwijken komt vaker voor dan geweld in uitgaanssettings

Uit verschillende onderzoeken is de diversiteit van geweld in de woonwijk duidelijk geworden. Ook de omvang en ernst van de problematiek komen in het bestaande onderzoek naar voren. Geweld in woonwijken komt vaker voor dan geweld in uitgaanssettings. Ook wapengebruik komt bij

geweldsincidenten in woonbuurten bovengemiddeld voor. Toch is informatie over geweld in de woonwijk beperkt aanwezig en enigszins gedateerd. Dit heeft tot gevolg dat er weinig (actuele) informatie beschikbaar is over de aanpak. Bovendien worden in de literatuur vooral suggesties gedaan voor de aanpak van geweld in het publieke domein als geheel of van geweld in algemene zin. Met het oog op prioriteitsstellingen en een wetenschappelijke onderbouwing van de aanpak, is dan ook nieuwe kennis nodig. Zodat er inzichten beschikbaar komen voor een contextuele benadering ('waar gebeurt het?') en voor een dadergerichte aanpak ('wie zijn het?'). <<

Informatie over de geraadpleegde literatuur kan worden opgevraagd bij de auteurs via e-mail: t.vanham@beke.nl